

ZAGROŻENIE ŻYCIA I ZDROWIA CZŁOWIEKA

ROZDZIAŁ XX

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu
The Jan Kochanowski University (JKU) in Kielce
The Faculty of Medicine and Health Sciences

MONIKA SZPRINGER, JOANNA ZIĘBA

Kobiety jako specyficzna grupa osób spożywających alkohol – uwarunkowania, skutki, leczenie

---

**Women as a specific group of people who consume alcohol
– conditioning, effects, treatment**

Słowa kluczowe: kobiecy alkoholizm, uzależnienie, leczenie uzależnienia kobiet

Key words: Feminine alcoholism, addiction, treatment of women's addiction

WSTĘP

Spożycie alkoholu w Polsce plasuje nas na poziomie średniej europejskiej. Analizy wskazują, iż wbrew popularnej opinii nie jesteśmy liderami w ilości konsumowanego alkoholu w Europie. Tym niemniej napoje spirytusowe kilkakrotnie w ciągu roku spożywa 62% dorosłych Polaków, w tym 66% mężczyzn i 58% kobiet. Jak można zauważyć, ilość kobiet spożywających alkohol nie jest znacznie mniejsza od mężczyzn. To stosunkowo wysokie konsumowanie alkoholu zaowocowało tym, iż obecnie nawet branża alkoholowa stara się włączać w działania mające na celu promowanie odpowiedzialnego i bezpiecznego spożywania alkoholu. Wśród swoich zadań ma ona także te, których odbiorcą są przede wszystkim kobiety. Od 2008 roku realizowane są programy edukacyjne i kampanie społeczne, mające na celu edukowanie młodych mam, w temacie negatywnych skutków picia alkoholu w trakcie ciąży [10].

Spożycie alkoholu jest jednym z czynników warunkujących częstotliwość występowania problemów zdrowotnych. Jak wynika z raportu WHO powoduje ono około 6,5% ogółu zgonów w Europie [4]. Zjawisko spożywania alkoholu zdaje się być tym bardziej istotnym, iż szacuje się, że w Polsce ilość osób z problemem alkoholowym to około 3 miliony, z czego około 800 tysięcy to uzależnieni od alkoholu w sensie ścisłym. Co czwarta osoba ma w swoim otoczeniu kogoś z problemem alkoholowym [9].

Do niedawna jeszcze można było obserwować, że kobiety spożywają mniej alkoholu niż mężczyźni. W ostatnim czasie jednak obserwuje się wzrost odsetek kobiet pijących w sposób szkodliwy, oraz takich, u których można zauważyć objawy uzależnienia od alkoholu. Wzorzec spożywania przez nie alkoholu coraz bardziej upodabnia się do wzorca męskiego. Fakt ten wynika zapewne z postępującego procesu emancypacji. Niepokojącym jest, iż kobiety znacznie szybciej i od mniejszej ilości, w porównaniu z mężczyznami, uzależniają się. Amerykańskie badania, przeprowadzone w tamtejszej armii, wskazały, iż liczba kobiet z problemem alkoholowym zbliża się do liczby mężczyzn. Szybciej jeszcze jednak, niż częstość uzależnień, wzrasta ilość powikłań zdrowotnych i umieralność. Wynika to z faktu, iż kobiecy organizm gorzej od męskiego toleruje alkohol. Wiele z przeprowadzonych badań wykazało, iż kobiety pijące w sposób szkodliwy oraz te uzależnione, szybciej doznają szkód somatycznych i psychicznych, i jest ich więcej, niż wśród mężczyzn spożywających porównywalną ilość alkoholu. Uzależnione kobiety żyją około 15 lat krócej niż uzależnieni mężczyźni. U mężczyzn czynniki dziedziczne kształtowania się uzależnienia mają większe znaczenie niż u kobiet. Tym niemniej w rodzinach kobiet alkoholicek znacznie częściej obserwuje się zaburzenia psychiczne, w tym przypadki samobójstw czy choroby afektywne. Kobiety częściej sięgają po alkohol w celu złagodzenia stanów niepokoju lub w przypadku obniżonego nastroju. W odróżnieniu od nich, mężczyźni spożywają alkohol najczęściej w celu wywołania pobudzenia. W okresie przedchorobowym u kobiet, które uzależniły się, częściej obserwowano występowanie wysokiego poczucia lęku, niskie poczucie wartości. Często też miały one uzależnionych od alkoholu ojców i mężów [14].

UWARUNKOWANIA SPOŻYWANIA ALKOHOLU PRZEZ KOBIETY

Różnice w reagowaniu na alkohol oraz przebiegu procesu uzależnienia, między kobietami a mężczyznami, wynika z czynników biologicznych, psychologicznych oraz socjokulturowych.

Odmienność biochemiczna organizmu, która wynika z płci powoduje, że spożycie tej samej ilości alkoholu skutkuje większą koncentracją w organizmie kobiecym, a tym samym objawy zatrucia są wyraźniejsze. Metabolizm alkoholu, w poszczególnych fazach cyklu miesięcznego kobiety także zmienia się. Związane jest to z zatrzymywaniem wody w organizmie. W okresie okołomiesięczkowym, kiedy jest jej zatrzymywane w ciele więcej, alkohol jest wolniej metabolizowany, a tym

samym dłużej oddziałuje. Podobnie, poziom estrogenów jest czynnikiem mającym wpływ na zwolnienie metabolizmu alkoholu.

Pełny obraz zespołu uzależnienia od alkoholu rozwija się u kobiet znacznie szybciej niż u mężczyzn. Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe informacje, uzasadnionym wydaje się stwierdzenie, iż znaczną rolę w rozwoju uzależnienia u kobiet odgrywają czynniki biologiczne, takie jak:

- mniejsza zawartość wody w organizmie,
- hormony produkowane podczas miesiączki, które wpływają na metabolizm alkoholu,
- przyjmowanie preparatów estrogenowych, leków antykoncepcyjnych, które powodują zwiększenie toksyczności alkoholu,
- niższa zazwyczaj aktywność dehydrogenazy alkoholowej w śluzówce żołądka, co powoduje przedostawanie się do krwi większej ilości alkoholu, a co za tym idzie, większe jego stężenie w organizmie [14].

Poza czynnikami biologicznymi, niezwykle istotnymi są kwestie psychologiczne. Dostępne materiały dotyczące spożywania alkoholu przez kobiety podają, że znacznie częściej od mężczyzn spożywają one alkohol z powodów emocjonalnych, wynikających na przykład z sytuacji domowej - trudności w pełnieniu roli matki, żony. Przeżywają stany frustracji wynikające ze swoistej formy samotności spowodowanej ograniczeniem kontaktów społecznych, co charakterystyczne jest dla tak zwanych gospodyń domowych. Inaczej rzecz ujmując można mówić o sfrustrowanej potrzebie samorealizacji czy też braku uwagi ze strony osób najbliższych. Wszystko to powoduje, że kobiety znajdują się w stanie przewlekłego zmęczenia, rozdrażnienia, pojawiają się problemy ze snem. Spożywanie alkoholu staje się chwilowym antidotum na zaistniałą rzeczywistość. Kobiety często same nie zdają sobie sprawy z tego, iż może to być pierwszy krok do uzależnienia [12].

Ze względu na to, że kobiety mają bardziej od mężczyzn rozwiniętą sferę emocjonalną, znacznie częściej od nich przeżywają uczucia takie jak poczucie winy, stany lekowe, nerwicowe, czy depresyjne. Poprzez sięganie po alkohol starają się zredukować je, łagodzić nieprzyjemne napięcia. Równie powszechne jest sięganie po alkohol przez kobiety, w związku z objawami tak zwanego "zespołu opuszczonego gniazda". Alkohol stanowi w tym przypadku remedium na zagubienie i samotność wynikającą ze spadku liczby obowiązków, poczucie pustki, która pojawia się po opuszczeniu domu rodzinnego, przez dorosłe już dzieci [14].

Analizując dostępne informacje na temat spożywania alkoholu przez kobiety można natrafić także na wskazanie napięcia przedmiesiączkowego, jako jednego z powodów dla którego kobiety regularnie piją. Jako bezpośrednią tego przyczynę podawane są wyraźne objawy związane z napięciem przedmiesiączkowym, którym towarzyszy wahanie nastroju i dolegliwości bólowe. [12].

Szczególny przypadek stanowią kobiety, które doświadczyły w swoim życiu traum. Taka nagła, naładowana negatywnymi emocjami, silnie stresująca sytuacja sprzyja sięganiu po alkohol, a w konsekwencji przyczynia się do powstawania uza-

leżnienia. Znacznym ryzykiem uzależnienia obarczone są kobiety, które doświadczyły przemocy seksualnej w okresie dzieciństwa. Często dokonały one wyparcia przykrych wspomnień, co nie jest jednak równoznaczne z brakiem bólu psychicznego. Również problemy seksualne powodują, że znaczny odsetek kobiet spożywa alkohol. W ten sposób starają się poradzić sobie z pojawiającymi się trudnościami [12].

Negatywne emocje odgrywają znacznie większą rolę w procesie uzależniania się u kobiet niż u mężczyzn. Ponad połowa kobiet o orientacji homoseksualnej ma problemy alkoholowe. W przypadku kobiet heteroseksualnych odsetek jest mniejszy o ok 5-7 razy [14].

Specyfika szybszego uzależniania się u kobiet, wynika także z jej większej, w stosunku do mężczyzn, odpowiedzialności za prowadzenie gospodarstwa domowego, wychowanie dzieci, a tym samym całego życia rodzinnego. Często w społeczeństwie kobiety spożywające alkohol nie są akceptowane. W konsekwencji takiego stanu rzeczy bardzo starannie starają się one ukrywać swój problem. Następstwem tego jest fakt, iż późno jest im udzielana pomoc terapeutyczna. Szybciej niż mężczyźni są one odrzucane przez ogół, co powoduje, że szybciej "staczają się".

Stwierdzono także, iż spośród 10 małżeństw, w których kobieta leczona jest z powodu alkoholizmu, tylko jedno nie kończy się rozwodem. Proporcja odwrotna jest, gdy leczącym się jest mężczyzna. Wówczas tylko jedno z takich małżeństw kończy się rozwodem [14].

Podsumowując można stwierdzić, iż kobiety zaczynają pić później niż mężczyźni. Częściej robią to w samotności, ukrywając przed otoczeniem swoje problemy z alkoholem. Częściej są rozwiedzione, i w porównaniu z mężczyznami szybciej osiągają kolejne stadia uzależnienia [14].

CZYNNIKI ZWIĘKSZAJĄCE RYZYKO UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU U KOBIET

Obciążenia genetyczne, wczesna inicjacja i wiktyimizacja to podstawowe czynniki zwiększające ryzyko uzależnienia się od alkoholu u kobiet. Przeprowadzone badania wykazały, iż istnieje istotna statystycznie korelacja pomiędzy uzależnieniem kobiet, które zostały adoptowane tuż po narodzinach, a alkoholizmem ich biologicznych rodziców. Badania sondażowe wskazują, iż u 40% osób, które zaczęły pić alkohol przed ukończeniem 15 roku życia, w którymś z momentów rozpoznawano uzależnienie. Wśród osób, które po alkohol sięgnęły po 20 roku życia było to 10%. Obecnie zacierą się różnica pomiędzy kobietami a mężczyznami w kwestii wieku inicjacji alkoholowej [1].

Istotnym czynnikiem jest doświadczenie przemocy - kobiety molestowane seksualnie w okresie dzieciństwa, a także doświadczające innego rodzaju przemocy częściej niż inne mają problemy związane z alkoholem [1].

W tym miejscu warto podjąć próbę wskazania, które z czynników są istotne ze względu na wiek kobiet. I tak u dziewcząt dorastających czynnikiem ryzyka może stanowić:

- doświadczanie trudności w nauce,
- niewłaściwe wzorce w środowisku rodzinnym,
- stres
- odrzucenie autorytetów.

U młodych kobiety (20-40 lat), można wskazać na:

- zmieniające się role społeczne - wchodzenie w nowy etap życia, stres związany z macierzyństwem
- trudne, niestabilne związki partnerskie,
- zmiany hormonalne,

Natomiast w przypadku kobiet w średnim wieku, najistotniejsze znaczenia zdają się odgrywać:

- zmiany i zaburzenia hormonalne,
- poczucie osamotnienia – syndrom "pustego gniazda",
- niekorzystny bilans życia [3].

KONSEKWENCJE SPOŻYWANIA ALKOHOLU

Badania wskazują, że kobiety pijące alkohol częściej niż mężczyźni ponoszą z tego powodu uszczerbek na zdrowiu. Są bardziej niż mężczyźni narażone na liczne negatywne skutki spożywania alkoholu - urazy, konflikty z prawem oraz trudności w relacjach międzyludzkich. Wynika to w dużej mierze z uwarunkowań biologicznych. Szkody zdrowotne, takie jak na przykład uszkodzenia narządów, występują u kobiet średnio o 6 lat wcześniej, niż u mężczyzn. Mężczyźni doświadczają ich po około 20 latach intensywnego spożywania alkoholu, podczas gdy u kobiet obserwowalne są one już po 14 latach. Z powodu marskości wątroby kobiety umierają w młodszym wieku niż mężczyźni. Wcześniej także pojawiają się u nich objawy tejże. W przypadku mężczyzn potrzeba jest do tego około 10-20 lat, u kobiet okres ten wynosi 5 lat. Stwierdzono także związek między spożywaniem alkoholu a rakiem sutka u kobiet [14]. Przeprowadzone badania prospektywne, zorganizowane na terenie Kanady, Holandii, Szwecji i Stanów Zjednoczonych, wykazały, że wśród kobiet, które piły alkohol w ilości 30–59 g/d, ryzyko zachorowania na raka sutka wzrasta o 41% w porównaniu z kobietami niepijącymi. Zaobserwowano liniową zależność między ilością wypijanego alkoholu, a ryzykiem zachorowania. Oszacowano, że ryzyko wzrasta o 9% na 10 g. Odnotowano, iż nie ma znaczenia rodzaj spożywanego alkoholu. Na ryzyko rozwoju choroby, związane z pićm alkoholu wpływu nie miały inne czynniki (takie jak liczba porodów, terapia hormonalna, masa ciała, dieta, palenie papierosów). Stąd też autorzy wspomnianego badania wysnuli wniosek, że spożywanie alkoholu zwiększa ryzyko zachorowania na raka sutka [7].

Obrazy mózgu uzyskiwane techniką rezonansu magnetycznego dają podstawy do uznania, że kobiety bardziej od mężczyzn podatne są na uszkodzenia mózgu

wynikające ze spożywania alkoholu. Badacze stwierdzili, że obszary mózgu, które odpowiadają za koordynowanie wielu funkcji ośrodkowych, są u alkoholiczek znacznie mniejsze niż u kobiet, które nie są uzależnione. Są one także mniejsze w porównaniu z tym obszarem u mężczyzn alkoholików. Różnice pozostają statystycznie istotne nawet po uwzględnieniu różnic w rozmiarach głowy [6]. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, iż pomiar zużycia energii w różnych obszarach mózgu, wykazał występowanie istotnych różnic między alkoholikami i nie będących alkoholikami w grupie mężczyzn, natomiast brak takich różnic w grupie kobiet. Tym samym wynik ten nie potwierdza hipotezy o większej podatności kobiet na pojawianie się u nich uszkodzeń mózgu spowodowanego spożywaniem alkoholu. Istotnym jest jednak, że ilości spożywanego alkoholu, która była podawana przez alkoholiczki była mniejsza od tych, którą podawali alkoholicy płci męskiej [13].

W przypadku chorób serca, wśród kobiet i mężczyzn intensywnie spożywających alkohol, badania wskazały na podobną częstotliwość ich występowania. Warto zauważyć jest fakt, iż okres picia alkoholu, po którym uszkodzenia były obserwowalne, u kobiet był o 60% krótszy [1].

Badania skupiające się na związku picia alkoholu a doświadczaniem przemocy przez kobiety wykazały, że studentki wyższych uczelni, które spożywały alkohol, częściej od ich niepijących koleżanek były ofiarami agresywnego zachowania ze strony swojego partnera [8].

Interesującym faktem jest, że kobiety rzadziej od mężczyzn skłonne są do prowadzenia pojazdów znajdując się pod wpływem alkoholu [1]. Jednakże jeśli już kobieta naruszy obowiązujące przepisy prawa, to przy takim samym stężeniu alkoholu we krwi, wyższe jest prawdopodobieństwo spowodowania przez nią śmiertelnego wypadku, niż ryzyko spowodowania tragicznego wypadku przez mężczyznę [15]. To, iż kobiety stosunkowo rzadziej od mężczyzn prowadzą samochód po spożyciu alkoholu wynika najprawdopodobniej również z tego, iż mają one niższą skłonność do podejmowania zachowań ryzykownych, jak i postrzegania przez nie same, tego faktu jako bardzo naganny.

TYPOLOGIA ALKOHOLIZMU Kobiet

Przed przystąpieniem do omawiania problematyki leczenia uzależnienia od alkoholu kobiet, należy zwrócić uwagę, iż badacze zagadnienia uzależnień wyróżniają różne typy alkoholizmu kobiet. Jest to istotne o tyle, że jak zwraca na to uwagę K. Gąsior, w zależności od zdefiniowanego typu alkoholizmu, kobiety w odmienny sposób będą reagowały na tę samą terapię [5]. W dotychczasowych opracowaniach posługiwano się najczęściej poniższym podziałem - pięcioma typami alkoholizmu kobiecego:

- "młode kobiety o dużym, uwarunkowanym raczej środowiskowo spożyciu alkoholu, któremu towarzyszą poważne problemy zdrowotne;
- kobiety pijące w celu zapobieżenia stresowi, u których nie stwierdza się poważniejszych skutków zdrowotnych;

- kobiety pijące przewlekłe alkohol, głównie z powodu osamotnienia, przeżywające nasilone objawy zespołu abstynencyjnego i mające za sobą wiele nieudanych prób leczenia;
- kobiety pijące w ilościach średniowysokich z obecnymi somatycznymi powikłaniami uzależnienia;
- kobiety pijące głównie z przyczyn środowiskowych, bez poważniejszych powikłań zdrowotnych" [11].

W Polsce ze znacznym zainteresowaniem spotkała się typologia zaproponowana przez Cloningera, a zweryfikowana w późniejszym czasie przez Sigvardsona i jego współpracowników. Zakładała ona podział na:

- typ 1 alkoholizmu (zarówno u kobiet, jak i mężczyzn). Związany z genetycznymi i środowiskowymi predyspozycjami. Charakterystycznym dla tego typu jest utrata kontroli nad piciem, wzmożone poczucie winy i lęk przed uzależnieniem. Początki alkoholizmu pojawiają się w dorosłym życiu. Motywację do spożywania alkoholu stanowi chęć zmniejszenia lęku i niepokoju,
- typ 2 alkoholizmu (ten najczęściej występuje w grupie mężczyzn). Uwarunkowany jest przede wszystkim przez geny. Początek spożywania alkoholu występuje wcześniej.

W oparciu o ten podział, niektórzy badacze proponowali wyróżnienie trzeciego typu - takiego rodzaju alkoholizmu, który nie jest związany z patologią społeczną i cechuje się ciężkim przebiegiem [5].

Natomiast, na gruncie polskim, na podstawie przeprowadzonych badań K. Gąsior wyróżnił następujące typy, które charakteryzują się określonymi właściwościami:

- typ 1 - (typ alkoholizmu z dominującymi cechami osobowości neurotyczno - depresyjnej) w którym nie stwierdzono obciążeń rodzinnych, występuje podwyższony poziom niepokoju i znaczne nasilenie przedchorobowe cech lękowo - depresyjnych. W tej grupie dominującą motywację do podjęcia leczenia stanowił ciąg alkoholowy.
- typ 2A - występują w nim obciążenia rodzinne alkoholizmem, wysoki poziom niepokoju i nieprzystosowania, znaczne nasilenie przedchorobowe cech antyspołecznych. Dominujący motyw podejmowania terapii stanowiły ciągi alkoholowe i psychoza alkoholowa.
- typ 2B - (typ alkoholizmu z dominującymi cechami antysocjalnymi osobowości) w którym stwierdzono rodzinne obciążenie alkoholizmem, niski poziom niepokoju i przedchorobowe, umiarkowane nasilenie cech socjalnych.

Motyw podstawowy w podjęciu terapii leczenia uzależnienia stanowił ciąg alkoholowy lub nakaz sądowy [5].

Uwzględnienie różnych cech osobowości i motywacji podejmowania leczenia odwykowego pozwoliłoby na lepsze dostosowanie realizowanych programów terapeutycznych do potrzeb konkretnych odbiorców, w tym przypadku kobiet.

TERAPIA UZALEŻNIEŃ KOBIET

Z analizy dostępnej literatury wynika, że kobiety decydują się na podjęcie terapii odwykowej po około 7 latach intensywnego picia. Jest to dwukrotnie wcześniej niż mężczyźni. Większość kobiet podejmuje leczenie z własnej woli. Mężczyźni natomiast najczęściej w związku z narastającymi problemami - zawodowymi, małżeńskimi czy też prawnymi [14]. W porównaniu z mężczyznami terapię podejmuje mniejsza liczba kobiet. U kobiet już samo zdiagnozowanie problemu uzależnienia może być problematyczne. Często sięgają bowiem one po alkohol, jako swoiste lekarstwo na nieprzyjemne napięcia emocjonalne. Sprzężenie się na przykład alkoholizmu z depresją powoduje często błędną diagnozę specjalistów. Koncentrują się oni bowiem na objawach depresji nie zajmując kwestią uzależnienia [12].

Pierwsze próby zastosowania terapii odwykowej w grupie kobiet sięgają XIX wieku i podjęte zostały w Stanach Zjednoczonych. Przez wiele lat jednak kobiety, w obawie przed stygmatyzacją, unikały terapii.

Pierwsze programy terapeutyczne były konturowane z myślą o mężczyznach. Okazuje się więc, iż niekoniecznie są one skuteczne w przypadku odmiennej płci. Co więc powinno znajdować się w programie kierowanym do kobiet, aby był on skuteczny? B. Woronowicz podaje, że podstawą powinno być uwzględnienie w większym stopniu problematyki dotyczącej radzenia sobie z przemocą i problemami seksualnymi. Powinien on uwzględniać te aspekty, które są istotne dla większości kobiet - funkcjonowanie w roli matki, uczenie roli związanej z płcią [14].

Kobiece grupy terapeutyczne zapewniają poczucie bezpieczeństwa, sprzyjają otwartej komunikacji. Kobiety, aby uniknąć stygmatyzacji preferują indywidualne formy terapii. Często unikają także innych kobiet w roli terapeutów [14].

Na zakończenie należy zwrócić jeszcze uwagę na fakt, iż o sukcesie podjętej terapii, w przypadku kobiet, w dużej mierze decyduje umiejętność aktywnego radzenia sobie ze stresem. Pozytywnym predyktorem ukończenia terapii jest także poczucie własnej skuteczności i satysfakcji z życia oraz niskie natężenie lęku. Co interesujące znaczenia powyższych czynników nie odnotowano w przypadku przewidywania ukończenia terapii przez mężczyzn [2].

WNIOSKI

Podstawowe wnioski, które można sformułować po dokonanych przeglądzie, stanowią, że:

1. Wzrasta odsetek kobiet pijących w sposób szkodliwy, oraz takich, u których można zauważyć objawy uzależnienia od alkoholu.
2. Kobiety znacznie częściej od mężczyzn sięgają po alkohol w związku z doświadczanymi stanami emocjonalnymi.
3. Kobiety doświadczają szkód wynikających z konsumpcji alkoholu częściej i wcześniej niż pijący mężczyźni.
4. Skuteczność terapii uzależnień, w przypadku kobiet warunkowana jest dostosowaniem programu do płci i zależy w dużej mierze od poczucia własnej skuteczności i satysfakcji z życia kobiety.

PIŚMIENNICTWO

1. Alcohol Alert 1999, National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism <https://pubs.niaaa.nih.gov/publications/aa46.htm>
2. Chodkiewicz J.: Predyktory ukończenia terapii mężczyzn i kobiet uzależnionych od alkoholu. *Postępy Psychiatrii i Neurologii* 2005; 14 (1): 39-45
3. Chuchra M.: Specyfika uzależnienia kobiet od alkoholu. *Curr Probl Psychiatriy* 2012; 13(1): 34-38
4. Europejski Raport Zdrowia 2012, World Health Organization 2013
5. Gąsior K.: Typy alkoholizmu u kobiet, *Alkoholizm i Narkomania* 2005, Tom 18: nr 1-2, 39-56
6. Hommer, D. i wsp.: Decreased corpus callosum size among alcoholic women. *Arch Neurol* 53(4):359-363, 1996.
7. Korzeniowski S.: Picie alkoholu a ryzyko rozwoju raka sutka u kobiet. <http://uzaleznienia.mp.pl/alkohol/show.html?id=68125>. 2012
8. Malik, S. i wsp.: Community and dating violence among adolescents: Perpetration and victimization. *J Adolesc Health* 21(5):291-302, 1997
9. Misztal W.: Kobiety piją inaczej. I inaczej wychodzą z nałogu. 2017 <http://polki.pl/zdrowie/psychologia,alkoholizm-u-kobiet-objawy-i-leczenie,10041095>, artykuł.html
10. Raport Związku Pracodawców Polski Przemysł Spirytusowy Wpływ Społeczno - Gospodarczy Branży Spirytusowej w Polsce w latach 2013-2014
11. Schwoon D.R., Saake G.: Female alcoholism. Approaches towards a differential diagnosis, *European Addiction Research* 1997, 11-21
12. Skotarczyk K.: Alkoholizm w szpilekach - czyli jak wygląda uzależnienie od alkoholu u kobiet. 2011, <http://www.wotuw.pl/alkoholizm-szpilkach-czyli-jak-wyglada-uzaleznienie-od-alkoholu-u-kobiet>
13. Wang, G.J. i wsp.: Regional cerebral metabolism in female alcoholics of moderate severity does not differ from that of controls. *Alcohol Clin Exp Res* 22(8): 1850-1854, 1998)
14. Woronowicz B.T: Uzależnienia. Geneza, terapia, powrót do zdrowia. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA, Warszawa 2009
15. Zador, P.L.: Alcohol-related relative risk of fatal driver injuries in relation to driver age and sex. *J Stud Alcohol* 52(4):302-310, 1991

STRESZCZENIE

Celem niniejszego opracowania jest zwrócenie uwagi na zagadnienie spożywania alkoholu przez kobiety, jego specyfikę i uwarunkowania. W artykule dokonano przeglądu wiedzy dotyczącej przyczyn, dla których kobiety sięgają po alkohol. Poruszona została kwestia tego, jakie jest podłoże biologiczne, psychologiczne i społeczne prezentowanej problematyki. Zwrócono uwagę na konsekwencje zdrowotne i społeczne spożywania alkoholu przez kobiety. Podjęto kwestię leczenia uzależnienia od alkoholu w grupie kobiet. Zwrócono uwagę na jej specyfikę i uwarunkowania.

ABSTRACT

The aim of this paper is to put attention to the problem of alcohol consumption by women, their specificity and determinants. This article reviews the reasons why women drink alcohol. The question is what is the biological, psychological and social background of the presented problems. Attention was paid to the health and social consequences of alcohol consumption by women. The issue of treatment of alcohol addiction in women has been addressed. Attention was paid to its specificity and conditions.

Artykuł zawiera 23832 znaki ze spacjami